

Geanonimiseerde versie

Vertaling

C-625/21 – 1

Zaak C-625/21

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

8 oktober 2021

Verwijzende rechter:

Oberste Gerichtshof (Oostenrijk)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

22 september 2021

Verzoekende partij in Revision (oorspronkelijke verweerder):

VB

Verwerende partij in Revision (oorspronkelijke verzoekster):

GUPFINGER Einrichtungsstudio GmbH

[omissis]

Het Oberste Gerichtshof (hoogste federale rechter in civiele en strafzaken, Oostenrijk) heeft [omissis] in het geding tussen GUPFINGER Einrichtungsstudio GmbH, Schärding, [omissis], verzoekster, tegen VB, [omissis][omissis], verweerder, wegens laatstelijk 5.271,33 EUR [omissis], naar aanleiding van het door verweerder ingestelde beroep in Revision tegen het arrest van het Landesgericht Ried im Innkreis (rechter in tweede aanleg Ried im Innkreis, Oostenrijk) van 12 februari 2021, GZ 18 R 1/2lh-65, waarbij het vonnis van het Bezirksgericht Braunau am Inn (rechter in eerste aanleg Braunau am Inn, Oostenrijk) van 27 november 2020, GZ 2 C 128/18t-57, ten dele is gewijzigd en ten dele is bevestigd, [omissis] de volgende

Beslissing

gegeven:

A. Het Hof van Justitie van de Europese Unie (hierna: „Hof”) wordt verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

1. Dienen artikel 6, lid 1, en artikel 7, lid 1, van richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (hierna: „richtlijn 93/13”) aldus te worden uitgelegd dat bij de toetsing van een contractuele vordering tot schadevergoeding van een verkoper jegens een consument die is gebaseerd op de ongerechtvaardigde opzegging van de overeenkomst door de consument, de toepassing van nationale bepalingen van aanvullend recht uitgesloten is wanneer de algemene voorwaarden van de verkoper een oneerlijk beding bevatten dat de verkoper, naast de nationale bepalingen van aanvullend recht, een optioneel recht toekent om een forfaitaire schadevergoeding van de in gebreke gebleven consument te eisen?

In geval van een bevestigend antwoord op de eerste vraag:

2. Is een dergelijke toepassing van aanvullend nationaal recht ook uitgesloten wanneer de verkoper zijn vordering tot schadevergoeding jegens de consument niet op het betrokken beding baseert?

In geval van een bevestigend antwoord op de eerste en de tweede vraag:

3. Verzetten de voornoemde Unierechtelijke bepalingen zich ertegen dat bij een beding dat meerdere regelingen bevat (bijvoorbeeld alternatieve sancties bij ongerechtvaardigde opzegging van de overeenkomst), de delen van het beding die in elk geval in overeenstemming zijn met de nationale bepalingen van aanvullend recht en niet als oneerlijk moeten worden gekwalificeerd, in de contractuele verhouding hun geldigheid behouden?

[omissis] [schorsing van de procedure]

Motivering:

1 I. Feiten

- 2 De verzoekende onderneming exploiteert in Schärding (Oostenrijk) een interieurzaak en verkoopt onder meer inbouwkeukens.
- 3 Verweerder, een gepensioneerde, kocht op 12 november 2017 in het kader van een bouwbeurs in Ried im Innkreis (Oostenrijk) op de beursstand van verzoekster een inbouwkeuken ter waarde van 10.924,70 EUR. De overeenkomst was gebaseerd op de algemene voorwaarden (AV) van verzoekster, waarvan punt V als volgt luidt (vetdruk in het origineel):

V. Opzegging van de overeenkomst

In geval van verzuim van aanvaarding (punt VII) of andere gewichtige redenen, zoals met name faillissement van de klant of

opheffing van faillissement wegens gebrek aan activa, alsmede in geval van betalingsverzuim van de klant, hebben wij het recht om de overeenkomst op te zeggen, voor zover deze nog niet door beide partijen volledig is nagekomen. In geval van opzegging hebben wij, indien de klant in gebreke is gebleven, de mogelijkheid om naar keuze een **forfaitaire schadevergoeding van 25 % van het brutofactuurbedrag of vergoeding van de werkelijk geleden schade** te eisen.

Bij betalingsverzuim van de klant zijn wij ontheven van alle verdere uitvoerings- en leveringsverplichtingen en hebben wij het recht alle nog uitstaande leveringen of diensten uit te stellen en **voorschotten** respectievelijk **zekerheden** te eisen of na het stellen van een redelijke respijtermijn de overeenkomst op te zeggen.

Indien de klant de overeenkomst – zonder gerechtvaardigde reden – opzegt of om ontbinding ervan verzoekt, kunnen wij naar keuze vasthouden aan de uitvoering van de overeenkomst of instemmen met de ontbinding ervan; in het laatste geval is de klant gehouden, naar onze keuze, een **forfaitaire schadevergoeding ten belope van 20 % van het brutofactuurbedrag of een vergoeding van de werkelijk geleden schade te betalen**. Voor zover ontwerpwerkzaamheden niet afzonderlijk worden vergoed, doen wij in geval van opzegging van de overeenkomst door de verkoper onze auteursrechten op alle desbetreffende ontwerpdocumenten gelden.

4 Op 28 november 2017 zegde verweerder de koopovereenkomst op omdat hij het huis waarvoor de keuken bestemd was, niet kon kopen.

5 Indien de koopovereenkomst was uitgevoerd, had de winst van verzoekster in totaal 5.270,60 EUR bedragen.

6 II. Voorafgaande procedure

7 Met haar op 14 mei 2018 ingestelde vordering eiste verzoekster van verweerder een contractuele schadevergoeding ten bedrage van de koopprijs met aftrek van hetgeen zij heeft bespaard omdat de werkzaamheden niet behoeften te worden uitgevoerd. Ten gevolge van de opzegging van de koopovereenkomst was de vordering opeisbaar, die door verzoekster laatstelijk werd becijferd op 5.270,60 EUR. In de procedure verwees verzoekster ter onderbouwing van haar vordering niet naar haar algemene voorwaarden, maar naar bepalingen van (Oostenrijks) aanvullend burgerlijk recht.

8 Aan het begin van de procedure stelde verweerder zich nog op het standpunt dat hij de overeenkomst om gerechtvaardigde redenen had opgezegd en derhalve niet

verplicht was tot betaling van schadevergoeding. Thans, in derde aanleg, wordt echter niet meer betwist dat verweerder de koopovereenkomst ten onrechte heeft opgezegd.

- 9 Het uiteindelijke betoog van verweerder houdt in dat de algemene voorwaarden deel uitmaakten van de koopovereenkomst. Beding V (derde alinea) geeft de verkoper het recht om, wanneer de consument de overeenkomst ten onrechte heeft opgezegd, te kiezen of hij van de consument een forfaitaire schadevergoeding eist ten belope van 20 % van het brutofactuurbedrag, dan wel een schadevergoeding ter hoogte van de werkelijk geleden schade. Aangezien dit beding oneerlijk is en nadelig voor verweerder in zijn hoedanigheid van consument, heeft verzoekster naar mening van verweerder recht op maximaal 20 % van de werkelijke verkoopprijs.
- 10 De rechter in eerste aanleg kende verzoekster 20 % van de brutoverkoopprijs toe (2.184,94 EUR) en wees de aanvullende vordering af. Onder verwijzing naar het arrest 3 Ob 237/16y van het Oberste Gerichtshof stelde de rechter in eerste aanleg vast dat de derde alinea van beding V vanwege de onredelijke hoogte van de annuleringskosten uitermate nadelig is voor de consument. Mocht de betrokken bepaling volledig uit de koopovereenkomst worden geschrapt, zou verzoekster (op grond van de bepalingen van aanvullend recht) echter recht hebben op betaling van een schadevergoeding wegens niet-nakoming ten belope van 5.270,60 EUR. Het schrappen van het oneerlijke beding zou in dat geval tot gevolg hebben dat de consument als het ware wordt bestraft. Door het beding wordt de consument immers gesuggereerd dat hij in geval van opzegging van de overeenkomst een schadevergoeding ter hoogte van maximaal 20 % van de brutoverkoopprijs zou moeten betalen. De consument verwacht in geen geval dat „de werkelijk geleden schade” bij opzegging van de overeenkomst bijna de helft van de overeengekomen prijs zou bedragen zonder dat de verkoper ook maar enige tegenprestatie behoeft te leveren. Om die redenen dient de aan verzoekster te betalen schadevergoeding wegens niet-nakoming te worden beperkt tot 20 % van de brutoverkoopprijs.
- 11 De appelrechter heeft het vonnis in die zin gewijzigd dat het beroep werd toegewezen [omissis]. De nietigheid van een beding in de algemene voorwaarden dat geen betrekking heeft op een van de wezenlijke verbintenissen van beide partijen, kan niet de nietigheid van de overeenkomst tot gevolg hebben. Blijkens de rechtspraak van het Hof volgt uit artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 dat de nationale rechter een oneerlijk contractueel beding enkel buiten toepassing dient te laten, zodat het geen dwingende gevolgen heeft voor de consument, en niet bevoegd is om de inhoud daarvan te herzien. De betrokken overeenkomst moet namelijk in beginsel, zonder andere wijzigingen dan de schrapping van de oneerlijke bedingen, voortbestaan voor zover volgens de regels van nationaal recht dat voortbestaan van de overeenkomst rechtens mogelijk is. Artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 verzet zich niet ertegen dat een nationale rechter een oneerlijk beding schrapt en op grond van de beginselen van het overeenkomstenrecht vervangt door een nationale bepaling van aanvullend recht. Een dergelijke

vervanging van een oneerlijk beding wordt veeleer volledig gerechtvaardigd door de doelstelling van richtlijn 93/13, aangezien deze tot gevolg heeft dat de overeenkomst ondanks de schrapping van het oneerlijke beding kan voortbestaan en voor de partijen bindend blijft. Volgens de rechtspraak van het Hof strekt artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 niet ertoe alle overeenkomsten die oneerlijke bedingen bevatten, nietig te verklaren. Een opzeggingsbeding dat voorziet in vergoeding van de door de opzegging veroorzaakte werkelijke schade en dat in die zin overeenstemt met de bepalingen van aanvullend recht, is niet ongeoorloofd. Een beperking van de schadevergoeding wegens niet-nakoming tot 20 % van de brutoverkoopprijs is volgens de rechter in hoger beroep niet verenigbaar met de rechtspraak van het Hof, volgens welke uit de bewoordingen van artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13 volgt dat de nationale rechter een oneerlijk beding enkel buiten toepassing dient te verklaren, zonder bevoegd te zijn de inhoud daarvan te wijzigen. De bepalingen van aanvullend recht kunnen worden toegepast. Aangezien verweerder de overeenkomst om ongerechtvaardigde redenen heeft opgezegd, heeft verzoeker recht op vergoeding van het positieve contractsbelang.

- 12 De appelrechter heeft vervolgens beroep in Revision toegestaan met betrekking tot de vraag of een verkoper kan voorkomen dat de bepalingen van aanvullend recht buiten toepassing worden gelaten in de zin van de recente rechtspraak van het Hof (arrest van 27 januari 2021, C-229/19 en C-289/19) door zich tegenover de consument niet op het ongeldige beding te beroepen.
- 13 Het Oberste Gerichtshof (hierna: „verwijzende rechter”) moet thans beslissen op het beroep in Revision van verweerder tegen het arrest in hoger beroep.
- 14 In dat verband moet – zoals de rechters in de eerdere instanties hebben gedaan – worden uitgegaan van de bestaande rechtspraak van het Oberste Gerichtshof (3 Ob 237/16y; RIS-Justiz RS0016914 [T63]), volgens welke de forfaitaire vastlegging van een annuleringsvergoeding van 20 % gezien de onredelijke hoogte van die vergoeding moet worden beschouwd als zeer nadelig in de zin van § 879, lid 3, van het Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (Oostenrijks burgerlijk wetboek; hierna: „ABGB”) (en dus als oneerlijk in de zin van artikel 6, lid 1, van richtlijn 93/13). Dit wordt door partijen evenmin betwist.
- 15 In het beroep in Revision betoogt verweerder dat volgens de rechtspraak van het Hof bij schrapping van een oneerlijk beding geen bepaling van aanvullend recht mag worden toegepast die nadelig is voor de consument. De nietigheid van een beding moet ambtshalve worden vastgesteld. Het aanvullende recht is evenmin van toepassing wanneer de verkoper niet uitdrukkelijk naar het beding in de algemene voorwaarden verwijst.
- 16 In haar memorie van antwoord verwijst verzoekster naar het wettelijk geregelde recht op schadevergoeding overeenkomstig § 921 ABGB. Een beding dat de verkoper de mogelijkheid biedt om dat wettelijk geregelde recht op schadevergoeding te doen gelden, vormt in zoverre geenszins rechtsmisbruik.

Bovendien zou het opmerkelijk zijn indien onder het mom van consumentenbescherming het aanvullende recht wordt ondermijnd.

17 § 921 ABGB luidt als volgt:

§ 921

Opzegging van de overeenkomst doet geen afbreuk aan het recht op vergoeding van de schade die is veroorzaakt door de ongerechtvaardigde niet-nakoming. De reeds ontvangen vergoeding moet worden teruggegeven of gecompenseerd op zodanige wijze dat geen van de partijen voordeel heeft bij de schade van de andere partij.

18 Die regel kent de schuldeiser bij opzegging van een overeenkomst een recht op schadevergoeding toe dat is gebaseerd op het belang bij de uitvoering ervan jegens de contractpartner die op onrechtmatige wijze heeft gehandeld. De schuldenaar dient alle nadelen te vergoeden die voor de schuldeiser zijn ontstaan door de ongerechtvaardigde niet-nakoming.

19 Indien het bestaan van het oneerlijke beding buiten beschouwing wordt gelaten, zou de bestreden beslissing waarbij aan verzoekster een schadevergoeding wegens niet-nakoming is toegekend, bij toepassing van die bepaling (en in verbinding met de verdere regels van het Oostenrijkse schadevergoedingsrecht) hoe dan ook moeten worden bevestigd.

20 III. Prejudiciële vragen

21 Eerste vraag:

22 Volgens de rechtspraak van het Hof is de bevoegdheid om een beding te vervangen door een nationale bepaling van aanvullend recht niet problematisch voor zover een overeenkomst na de schrapping van een oneerlijk beding niet kan blijven voortbestaan (arrest *Kásler*, C-26/13, punt 85).

23 Voorts stelde het Hof onder meer in zijn arrest van 21 januari 2015, *Unicaja Banco SA en Caixabank SA* (C-482/13, C-484/13, C-485/13 en C-487/13), vast dat een leemte in een overeenkomst die ontstaat door de schrapping van een oneerlijk beding, in het consumentenrecht mag worden opgevuld door aanvullend recht indien de schrapping zonder vervanging van het oneerlijke beding nadelige gevolgen zou hebben voor de rechtspositie van de consument.

24 Recentelijk legde het Hof in zijn arrest van 27 januari 2021, *Dexia* (C-229/19 en C-289/19), de bepalingen van richtlijn 93/13 aldus uit dat een verkoper die – in die hoedanigheid – de consument een beding heeft opgelegd dat door de nationale rechter oneerlijk is verklaard en dus is vernietigd, wanneer de overeenkomst zonder dat beding kan voortbestaan, geen aanspraak kan maken op de in een bepaling van aanvullend nationaal recht vastgestelde wettelijke schadevergoeding

die zonder dat beding van toepassing zou zijn geweest (punt 67). Ter motivering van zijn standpunt voerde het Hof aan dat indien de nationale rechter bevoegd zou zijn om de inhoud van een oneerlijk beding in een dergelijke overeenkomst te herzien, de verwezenlijking van het langetermijndoel van artikel 7 van richtlijn 93/13 in gevaar zou kunnen komen. Die bevoegdheid zou ertoe bijdragen dat de „afschrikkende werking” (zie reeds arrest *Kásler*, punt 79) die voor verkopers uitgaat van het feit dat deze oneerlijke bedingen „zonder meer buiten toepassing” worden gelaten ten aanzien van de consument, teniet wordt gedaan doordat verkopers nog steeds geneigd zouden zijn om die bedingen te gebruiken in de wetenschap dat, ook al mochten deze ongeldig worden verklaard, de overeenkomst niettemin voor zover noodzakelijk door de nationale rechter zou kunnen worden aangevuld en hun belang dus gediend zou zijn (arrest *Dexia*, punt 64).

- 25 Uit de aangehaalde rechtspraak zou ook met betrekking tot de onderhavige zaak kunnen worden afgeleid dat reeds vanwege het loutere bestaan van een oneerlijk en derhalve niet-toepasbaar beding de bepalingen van aanvullend recht niet mogen worden toegepast. Een dergelijk resultaat, dat een in gebreke gebleven consument vrijstelt van de verplichting tot vergoeding van de schade die hij op onrechtmatige wijze heeft veroorzaakt, staat echter lijnrecht tegenover de systematiek en de waarden van het burgerlijk recht, dat wordt gekenmerkt door het streven naar een billijke afweging van de verschillende belangen van de contractpartijen. Ook het Hof erkent dat de nationale wetgever met de bepalingen van aanvullend recht een evenwicht wenst te bereiken tussen de belangen van de contractpartijen (arrest *Dziubak*, C-260/18, punt 60). Daarom wordt het Hof hier om opheldering verzocht.
- 26 Tweede vraag:
- 27 In tegenstelling tot de situatie die ten grondslag lag aan het arrest *Dexia* [zie punt 64: „de verkopers (...) geneigd zouden zijn om die bedingen te gebruiken”] wordt het onderhavige geval gekenmerkt door het feit dat het beding niet relevant is voor de beoordeling van de betrokken vordering, daar de geëiste schadevergoeding uitsluitend op bepalingen van aanvullend recht kan worden gebaseerd. Ook verzoekster baseert haar vordering op het aanvullende recht en niet op het oneerlijke beding. Dat betekent dat verzoekster het beding in de procedure tegen verweerder niet heeft „gebruikt”, in de zin van punt 64 van het arrest *Dexia*, ter onderbouwing van haar vordering. De verwijzende rechter is derhalve van mening dat de toepassing van het nationale aanvullende recht in casu niet uitgesloten is, ongeacht het feit dat de vastlegging van een forfaitaire schadevergoeding van 20 % als oneerlijk moet worden aangemerkt.
- 28 Dit is evenmin in strijd met het vereiste dat de rechter de nietigheid van een oneerlijk beding ambtshalve dient vast te stellen zodra hij over de daartoe noodzakelijke gegevens, feitelijk en rechtens, beschikt (arrest van het Hof *Gutiérrez Naranjo*, C-154/15, punten 58 en 59). Dit gebod heeft volgens de verwijzende rechter slechts betrekking op de bedingen die relevant zijn voor de

beoordeling van de vordering die in de procedure aan de orde is. Een ambtshalve vaststelling van de nietigheid is derhalve slechts vereist voor zover het beding rechtstreeks relevant is voor de betrokken vordering [omissis]. Ook met betrekking tot deze problematiek wordt het Hof om opheldering verzocht.

29 Derde vraag:

30 Volgens de rechtspraak van het Hof mag de nationale rechter, wanneer hij vaststelt dat een beding in een overeenkomst tussen een verkoper en een consument nietig is, die overeenkomst niet aanvullen door de inhoud van dat beding te herzien (arresten *Banco Español*, C-618/10, punten 69 e.v.; *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, punt 59 met verdere verwijzingen, en *Dexia*, C-229/19 en C-289/19, punt 63). Ook het Oberste Gerichtshof is (tevens in individuele procedures) voorstander van dit zogenoemde „Verbot der geltungserhaltenden Reduktion” (RS0128735; RS0122168; RS0038205 [T20]).

31 In dat verband moet echter worden verduidelijkt of het bovenstaande ook geldt voor scheidbare bedingen. In casu kan de verkoper een keuze maken tussen de in de derde alinea van beding V van de algemene voorwaarden vastgelegde sancties. Naast de als oneerlijk te beschouwen aanspraak op een hoge forfaitaire schadevergoeding is de alternatieve mogelijkheid die erin bestaat vergoeding van de werkelijk geleden schade te vorderen, volgens de verwijzende rechter niet laakbaar, temeer daar een en ander strookt met het aanvullende recht. Het Hof wordt verzocht te verduidelijken of richtlijn 93/13 zich ertegen verzet dat in een dergelijk geval niet wordt uitgegaan van de algehele ongeldigheid van het beding.

32 [omissis]

33 [omissis] [procedurele opmerkingen, schorsing van de procedure]

[omissis]

22 september 2021

[omissis]